

ZVON

LEPOSLOVEN LIST.

Leto VI.

Na Dunsaji 1. decembra 1880.

List 23.

Nepozabnemu prijatelju, Iv. N. Stresu, v spomin.

Kakó bi zábil to gomilo,
Kjer blágo tvoje spi sercé,
Ki mi brezmejno vdano bilo
Ves čas do zadnjega je dně?

Ti bil mi nisi brat po kervi,
A več si bil mi tisočkrat:
Bil meni si prijatelj pérví.
Po serci in po duhu brat.

Težkó se človek od mladósti,
Težkó se loči od naděj;
Težkó se loči od prostosti,
Od tebe jaz sem se — težěj.

In vendar, dragi, jaz po tebi
Ne bom več brítko vzdihóval,
Saj našel si na božjem nebi,
Kar tukaj si zastonj iskál.

Po svóbodi je hrepenélo,
Po luči, sreči ti sercé;
K resnici priti je želélo, —
Izpolnil Bog ti je željé.

Zdaj bivaš verh višave jasne,
Kjer ni mrakú, kjer ni nočí;
Tam solnce sreče ti ne vgasne,
Resnice solnce ne stemní.

Tam rešen reve si in teže,
Tam prost si izkušnjav in zmot;
Nobena spona te ne veže,
Prostó si voliš kraj in pot.

Po jasni švigaš visočini,
Sam lepa zvézda sred zvezdá,
In k meni tudi v nočni tmíni
Priplavaš mnogokrat z nehá.

Tedaj sladkó pripoveduješ
Pravljíc iz lepših mi svetóv;
Ter srečo rajsko opisuješ,
Ki vžíva v domu se duhóv.

Gledaje sliko tvoje sreče,
In zroč nebeški tvoj obráz,
Iz duše vzdíšem koperneče:
„Naj grem, naj grem s tabój še jaz“!

Le hrepenel jaz bodem k tebi,
Ne bom po tebi žalóval;
Saj našel si na božjem nebi,
Kar tukaj bi zastonj iskál!

S. Gregorčič.

Hudi stric.

(Dalje.)

Nekaj dni po tem sedi Andrej zopet zvečer za mizo in ga pije svojo navadno merico. Nocoj je mož nekako posebno dobre volje. To je razvidno že iz tega, da si je celó smodko prižgal. To pa je storil samo o kaki posebno slovesni priliki, kader je zito dobro prodal, kader se je sè svojim liscem v mesto derdral, ali pa kader je sedel v gosposki družbi.

Gospodinja je bila ves ta čas prej malo redkih besedi z njim; grizlo jo je namreč, da ji ni toliko časa povedati hotel, kako je s tistim sorodstvom v Bukovji. Andrej Pečnik se je bil v nekem dalnjem kraju oženil, zato ni čudo, da žena njegova ni poznala vseh njegovih razmér; on sam ji je povedal samo, kar se mu je potrebno zdelo. Nocojsnji večer pa ji je hotel vse razložiti, že zato da bi bilo skoraj konec tistega kujanja. Andrej Pečnik ni bil kaj posebno ljubeznjiv sè svojo ženo, ali v miru je vendar rad živel z njo, in tisto navadno žensko kljubovanje mu je bilo zoperno.

Ko je torej videl, da je končala svoje večerno opravilo, pokliče jo k mizi, pit.

„Nu, kaj se deržiš, kakor bi ti bile kokosi kruh pozobale! Pojdi sem, pa pij!“

Žena ga je poznala in vedela, da to ni slab začetek. Gre torej in pije, ali tega pa vendar ne, da bi kaj rekla. Andrej krepko potegne iz svoje smodke ter ji puhne pravi oblak dima v obraz tako, da žena nehoté malo zakašlja. Andrej sam z roko gosti dim pred njo razpodi, potem se nasloni nazaj ter pravi:

„Dečko menim da bo. Za delo zna prijeti in posebno s konji ravnati, da je kaj. Kako si ti z njim zadovoljna, tega mi pač ni treba vprašati, saj ga kar zaljubljeno gledaš, kader ga imaš pred seboj.“

„Kaj bi ga rada ne imela, saj je tako priden otrok in naše rodovine je tudi!“

„Res, skoraj bi bil pozabil! Saj vem, da ne bo prej mirú, predno ti ne razložim, kako je naša rōdbina prišla tija v Bukovje. — Martinkova mati je moja sestra, prava sestra. Po očetovi smerti — mater sva bila že prej izgubila — prevzel sem jaz gospodarstvo. Liza je bila gospodinja, dobra gospodinja, kakor menim da sem bil jaz dober gospodar. Vse nama je slo po sreči. Liza je bila zalo

dekle, to se mora reči, pridna, umna in kaj napačnega ji tudi ni mogel očitati najhujši jezik. Oglašati so se začeli snubači. Zlasti neki Ozimek — ti ga nisi poznala — ki je se svinjami kupčeval — jo je hotel po vsej sili imeti. Jaz bi jo bil težko pogrešal, vendar njemu bi jo bil rad dal, ker sem bil prepričan, da bo pri njem imela dobro življenje. Bil je res vdovec, nekoliko v letih, a krepak še in močan kakor hrust. Premožen je bil tudi in dober človek. Vsaka ga je smela biti vesela, samo Liza se ni zmenila zanj. Jaz sam sem ji prigovarjal — a vsaka beseda je bila bob v steno! Dolgo nisem vedel, v katerem germu zajec tiči. Vajen nisem bil hoditi za njo in gledati, kaj dela. Slednjič sem pa vendar le zapazil, kaj ima. Seznanila se je bila z nekim človekom, ki je bil za hlapca doli pri Kopači. Lep je bil res, da malo tacega, in vedel se je in govoril, kakor mestna gospoda. Posebno pa je znal citrati in peti pa plesati, kar je menda ženskemu sercu najbolj nevarno. Vsaj naši Lizi je bilo, ki je bila vendar prej vedno tako pametna in razumna. Zazijala se je bila vanj in zatelebala, da ni kar videla ne na desno ne na levo. Jaz sem vedel, da iz té moke ne bo dobrega kruha. Matija je bil pravi lahkoživček in vinski bratec. Ravno hudega se mu ni moglo nič očitati, to je res, ali denar se ga ni deržal: kar je prislužil, vse je slo v veseli družbi. Prigovarjal sem ji torej in jo svaril prav kakor oče, dasi je bila le malo mlajša od mene — vse zastonj! Kakor slepa je rinila v svojo nesrečo. Po vsej sili ga je hotela za moža. Jaz, da ne, in tako je bilo konec hišnega miru. Tudi delo je ni več veselilo. Dokler ni imela let, deržal sem jo še: a potem nisem imel pravice, bil sem se tudi že naveličal. Vergel sem ji torej, kar ji je šlo in rekel, naj se nikoli več ne prikaže pod našo streho. Tudi ona mi ni ničesa dolžna ostala. Razšla sva se v jezi in od tega časa se nisva več videla. Vzela sta se in preselila se, kakor sem slišal, v Bukovje, kjer sta kupila nekaj malega zemlje. Kako se jima je dalje godilo, to si lahko misli, kedor vé, kakošen je bil človek, na katerega se je bila tako obesila. Vse sama zaslužila! Kakor si boš postlala, tako boš ležala, rekel sem ji večkrat, zastonj! Zdaj ima*.

„In ti nisi nikoli več vprašal po svoji sestri““?

„Kaj bom popraševal? Če se ji slabo godi, kaj ne vé, kje je doma““?

„Če si ji pa tako prepovedal prikazati se domov““?

„E béži, béži! Kaj bi takisto? saj je vendar pametna in vé, da beseda ni konj. Ko bi bila prišla in rekla: Glej, tako in tako

se mi godi; prav si rekel, vse je prišlo, kakor si dejal: pomagaj mi — Bog vé in tudi ona je vedela, da bi ne bila, prišla zastoj. Ali terma, terma!“

„Terma je menda v kervi, kakor se vidi“.

„Ali jaz sem vendar mož, in mož ni, da bi se ženski uklanjal“.

„A pregovor pravi, da pametnejši odjenja. Bodi pameten, Andrej; saj je vendar le tvoja sestra“.

„Kaj hočeš, da naj storim? ali je naj odpuščanja prosim?“

„Tega pač ne, ali tega pa tudi ni treba, da naj bi ona tebe odpuščanja prosila“.

„Tega tudi nočem, ali pride naj, kakor se spodobi; jaz je ne bom iskal po svetu“.

„Ali zahtevati pa tudi ne smeš od nje, da naj se ne vem kako poniza pred svojim bratom. Pomisli, da je nesrečna in da se tebi dobro godi. Kar je njej težko, to je tebi lahko. Glej, saj je vendar poslala svojega sina k tebi, to je tako, kakor bi bila sama prišla“.

„Ej poslala ga ni, to mu že verjamem; se pustiti ga ni hotela, kakor pravi, to ji je prav podobno. — Kaj pa hočeš še? Ali ni že to dovolj, da sem njenega sina pod streho vzel?“

„In da ga hočeš obdržati pri hiši za hlapca, ker je tako priden in uren? To je pa res kaj posebnega, to ti je pravo dobro delo keršanskega usmiljenja, s kakoršnimi si nebesa služimo! Ali res ne veš, kaj ti je storiti, če hočeš poravnati svojo krivico“?

„Krivico? Moja vest mi ne očita nobene krivice. Tako mi ne smeš govoriti“.

Žena je videla, da je bila s to besedo napačno struno zadela. Približa se torej svojemu možu ter mu prijazno na ramo poterka rekoč:

„Prav praviš, Andrej; ti ne potrebuješ, da bi te kedó učil; sam veš, kaj ti je storiti. Star medved kosmač-godernjač si res, ali dobro serce imaš, če tudi se ti je dozdej reklo ‚hudi stric‘“.

Andrej je na to nekaj zagodernjal, da se ni prav vedelo, ali mu je to žensko dobriranje po volji ali ne. Žena pa je bila videti zadovoljna s svojim prizadevanjem. — —

Drugi dan so videli gospodarja, ko je šel nekako zamisljen pod streho. Slišalo se je, da je po mali izbi gori korakal, potem je

bilo čuti neko ropotanje in premikanje. Ko je zopet doli prišel, ukaže dekli, naj izbico pod streho osnaži in tla dobro podergne.

Po južini gre v stransko sobo ter si pripravi in na mizo postavi česar treba za pisanje. Potem hodi po sobi ter si zdaj z roko brado stiska in ožema, zdaj se za ušesom popraskava; zdaj nekaj mermrá, zdaj z glavo odmajava, da ne tako! Slednjič, ko se mu je vendar nekaj nabralo, sedé za mizo, pomoči pero ter začne pisati se svojo okorno roko. Gosjemu peresu se je pač hudo godilo v tej obili, krepki roki: kričalo je in praskalo po papirji, da bi bilo vsacega mestnega človeka uho bolelo: Andrej Pečnik je bil vajen še drugačnega škripanja! Večkrat je še vstal, hodil po sobi ter zbiral svoje misli, potem zopet sedel in jih na papir pokladal. Ko je bil z božjo pomočjo končal svoje pisanje, potrosi z obilo sipo debele čerke in slednjič začne prebirati na pol glasno, kar je bil spisal. Tu pa tam se mu je potrebno zdelo, popraviti kako čerko, ali preurediti katero besedo svojega pisma, ki se je tako glasila:

„Ljuba sestra! — Jaz, tvoj brat, Andrej Pečnik iz Zalesja, ti pišem to pismo; Bog daj, da te najde v dobrem zdravju. Dolgo časa se nisva že videla. Jaz sem se v tem času postaral in osivel, in ti tudi ne boš več taka, kakoršna si bila. Leta človeka izpremené. Čudila se boš, ljuba sestra, kako je tó, da ti pišem. Eden mora vendar odjenjati; če nočeš ti, naj pa jaz. Bog vé, koliko časa bova še živela, in tako se vendar ne smeva ločiti iz tega sveta. Pozabiva, kar je bilo. Brez napake ni noben človek na svetu. Prenagla sva bila oba. Ali tedaj sva bila mlada, zdaj sva stara. Veseli me, da ti morem kaj veselega poročiti. Tvoj sin Martinek je pri nas. Zdrav je in vesel in zadovoljen je tudi videti. Moja žena ga ima rada kakor svojega otroka, in tudi tisti hudi stric ga ravno ne suje in pretepa. Res, Bogu bodi hvaležna, da ti je dal takega sina. Ta ima to, drugi to, popolnoma sreče ni na svetu. Vidiš, ljuba sestra, mene Bog ni pozabil; dal mi je, da se mi dobro godi, in hvaležen sem mu za to. Dal mi je bil tudi sina, ali vzel mi ga je zopet; on že vé, zakaj, ime njegovo bodi česčeno. Vidiš, zdaj pa jaz tako mislim, ljuba sestra. Pridi sem, k nam, na svoj dom. Prostora imamo dovolj. Moja žena te bo gotovo z velikim veseljem sprejela. Sile ti ne bo, delala boš, kolikor se ti bo ljubilo, če boš pa raji roke križem deržala, pa ti tudi nihče nič ne poreče; dekle ne potrebujemo več, in ko bi jo, saj si jo lahko vzememo. Kar se pa tiče tvojega sina, naj bo le zmerom tako priden in pobožen, kakor je zdaj, za drugo ne bo treba skrbeti ne njemu ne tebi.

To, kar sem ti priložil, vzemi, da boš imela za potrebo, da si kupiš gorke obleke za na pot. Misli si, da je to, kar se ti pošilja, tvojega sina zaslužek.

Zdaj te pa lepo pozdravlja tvoj brat — Andrej Pečnik ali hudi stric⁶.

Ko je bilo tako pismo gotovo, zgame ga, zapečati ter v miznico spravi. Potem gre zadovoljen na delo.

Drugi dan je bil Martinkov god. Teta mu je bila napekla celo kopico raznih dobrih stvari, stric pa mu je prinesel samo pismo za vezilo, ter mu velel, naj ga nese v vas na pošto. Martinek se takoj spravi na pot. Ali s kakim veseljem je še le tekel, ko je bil zagledal, da je pismo njegovi materi namenjeno! Zdelo se mi je, takoj, da ne bo nič napačnega v tem obširnem papirji. B. M.

(Konec prih.)

Slovo.

Obraz iz narave.

Sinoči pa so zaveli nekaj merzli vetrovi z gorâ čez prostrano ravân in upogibali nežnim cveticam glave; poslala je pač jesen svoje poslance pred saboj, da pripravijo cvetice na smert, da opominjajo tice, naj si poiščejo drugod domovja.

Istinito, to so bili poslanci blede jeseni!

Saj vidite, kako danes tožno pobešajo cvetice glave, bojé se smerti; saj vidite, kako skerbno letajo lastavice in si pripovedujejo o prihodu jeseni.

Danes je nedelja. Prazna in zapuščena je vas, kakor bi bili vsi stanovalci pomerli. A ni tako; sli so le k popoldanski službi božji in vzeli tudi otroke sè seboj, te poredne paglavce, ki tako radi obmetavajo lastavice s kamenjem. In prav je bilo, da so vzeli otroke sè seboj, vsaj so danes lastavice brez skerbi pred otroci, saj imajo té sirote tako dosti posla in skerbi, posloviti se od starega gnezda, obiskati zadnjikrat travnik pod vasjo, mali tomûn in naposled zborovanje pri vodnjaku sredi vasi in posvetovanje o potovanji.

Danes odleté na jug!

Glej, glej, kako se vsem mudi! Ko se srečujejo, pozdravljajo se le na pol!

Vidiš jo, ôna-le mora še obiskati gnezdo, a je pozabila svoji sestri natanko povedati uro odhoda, ta, skerbna mati, vodi sè saboj

svojo hčerko, skrivnostno ji zabičuje, naj na potu ostaja vedno na njeni strani, naj se ogiblje té in té zavistne sopotovalke, ki bi jo mordà zapeljala, naj izpolnjuje ukaze starejših in njih modre svete poslušā. Tam ona, ki sedi na plotu in otožno pobeša glavico, imela je sestro in dva brata, neusmiljena roka pa jih je ubila, oče in mati sta ji umerla od žalosti, sama je ostala, sama; vsi spomini na lepe čase, ki jih je preživela sè svojimi, zbuĳajo se ji in vendar mora danes zapustiti ljubi rojstveni kraj. . . . Še en pogled na mesto sreče in nesreče in odleti k vodnjaku sredi vasi.

Sedaj so vse zbrane, vse je tiho. — Na vodnjak, prav na verh stopi stara lastavica in pripoveduje nekaj zboru; zbor ji prikimuje, vendar jih je nekaj med njimi, katerim ni prav po godu ta govor; le glej, kako se jezno deržé. Ko je umolknila stara lastavica, začne se posvetovanje v zboru; skoraj vsaka vé kaj povedati, svariti pred opaznostmi, ki jim preté.

„Tam mimo te vasi pa nikar ne letimo, tam so hudobni ljudje; ko sem potovala lani tod mimo, pobili so iz naše druĳbe tri“, glasno cverčé neka lastavica in ponosno stresa z glavo, češ, tudi jaz sem že nekaj izkusila.

Naposled pa so se vendar zedinile o potu in izbrale si voditeljico, ki jim bode kazala pot; tej pa se morajo vse pokoriti.

Okolo zborovalk pri vodnjaku pa se je sešlo lepo število radovednih poslušalcev in gledalcev. O ti radovedni vrabei! Ne le po tleh in po vodnjaku jih je dovolj, teh zĳjal, celó po bliĳnjem drevji so se nastavili, da bi več videli in slišali.

Glej tam onega starca, kako po očetovsko je posvaril svojega sina, ki je čivkal in motil zborovanje, posvaril ga je glavo proti njemu nagnivši, naj se ne vede tako nespodobno. Ko pa ta mladi nepridiprav le ni dal miru, zapodil ga je daleč proč.

Tam doli ob znoĳi vodnjaka, kamor razperševa veter vodo, da se delajo luĳe in luĳice, skakljajo sive pastaričice. Tudi té drobne prijateljice so prišle slovo jemati od svojih druĳic s travnika pod vasjo.

Še eden pogled na vas — in odletele so lastavice na jug.

Petelin na ĳupnikovem dvorišči pa je stresel, ko jih je videl leteti čez vas, mogočno svojo glavo in nejevoljen na te ničemurne tice popraskal z ostrogo ob pesek in se zaničljivo ozel na staro kokoš, ki je poskušala zleteti za lastavicami, a padla na tla spoznavši, da se ne more meriti z onimi krilateci, da kokoš je ustvarjena le za tla.

M. Brence.

Spomini.

(Dalje.)

Bil je krasen, tih zimski večer; polna luna je plavala po nebu med redkimi belimi oblaki; ko se je počasi pomikala dolga versta tihih ljudi iz Dunajskega mesta na pokopališče poleg južnega kolodvora. Bili so največ mladi ljudje, slovenski vseučiliščniki, kateri so spremljali svojega tovariša rojaka do zgodnjega groba. Kedor bi bil opazoval ta izprevod, kedor bi bil v obraz pogledal vsakemu deležniku, videl bi bil, da to ni kako navadno spremljanje, s kakoršnim ljudje, nekateri na pol prisiljeni, „zadnjo čast izkazujejo“ svojemu znancu ali pa kakemu odličnemu možu. To so bili sami resni, žalujoči obrazi. Tu ni bilo čuti tistega šepetanja in pogovarjanja, ki se navadno opazuje ob enakih prilikah. Molčé, zamišljen je stopal vsak zase in čuti je bilo samo lahno škripanje zmerzlega snega pod nogami. In ko so nam ga bili položili v tiho jamo, ko je začela perst padati na deske njegovega zadnjega prebivališča, obstopili so pevci grob njegov in peli so kakor še nisem slišal peti ne prej ne pozneje nikdar. Kako milo, kako otožno so donele in razlegale se tija v tiho noč, kako so v naša serca sezale in v njih odmevale besede: „Put je danas dalek moj“! In luna je mirno sê svojo blede svetlobo obsevala žalujoče obraze. Navadno se pravi o taki priliki, da so solze igrale v vsakem očesu. Jaz nisem svojim tovarišem v oči gledal, ne morem torej reči, ali so bile res rosne vsem oči, to pa lahko terdim, da smo bili globoko gineni, kar je nas bilo. Ni čudo, tovariš, katerega so nam zakopavali bil je — Joža Šavs.

Po pogrebu smo ravno tako mirno in molčé v verstí vračali se v mesto. Kakor bi se bili prej zmenili, zavili smo vsi, ko smo v mesto prišli, v gostilno „pri konjiči“, Pavlanski cerkvi nasproti. Vanjo je pokojni Joža navadno zahajal. Govorilo se je s konca malo, še to potihoma. S časom smo se ogreli in oživali — kaj bi mladi človek vedno glavo pobešal, in nasemu prijatelju se zdaj dobro godi! Začele so se napitnice pokojnemu v spomin, začelo se je petje in pele so se zgolj primérne pesmi, zlasti one, katere je pokojni sam najrajši prepeval: „Snoči pa je slan'ca pala“, „Bom šel na planin'ce“ in druge narodne. Vsa družba je bila ene misli. enega duha; reči se sme, da smo bili zbrani v njegovem duhu. Meni se je zdelo, kakor da bi pokojni gledal doli z jasne višave na

nas ter se tiho veselil, da se ga vsi tako lepo spominjamo. Blagovoljni bralec se morda spominja pesmi:

Bratje, ko me zakopali
V tujo bodete zemljo —

V tej pesmi je pesnik poskusil izraziti, kar smo vsi čutili ta nepozabljivi večer.

Kako in kedaj prav ja bil Šavs na Dunaj prišel, ne vem povedati na tanko. Če se ne motim, bival je, izstopivši iz semenišča, več let na Laskem za odgojitelja. Tam si je bil pač toliko prihranil, da je mogel na Dunaj. Poleg tega se je bil v tem času izuril v italijanskem in francoskem jeziku, kar mu je bilo pozneje na veliko korist. Dobival je namreč za tisti čas dobro plačevane ure, tako da se mu je navadno dobro godilo.

Služil je mnogo, a večine zaslužka ni sam užival. Ko je prejel plačilo, razdelil ga je vselej na dve polovici, eno je poslal svoji materi, drugo je sebi prihranil. A tudi ta ni bila vsa njegova. Sploh je tedaj vladala med dunajskimi Slovenci lepa vzajemnost, da so si pomagali med seboj v vsaki potrebi. Zlasti radodarne roke je bil Šavs; on že celo ni mogel nikomur kaj odreči, če je le sam kaj imel. Dobro se še spominjam, ko sva šla neki dan proti poludne po „Wollzeile“ z vseučilišča. Šavs nagovori neki znanec, Nемеc — jaz ga nisem poznal. Šavs seže v žep in potegne iz njega šest desetic, rekoč: To je moje premoženje, moje kosilo: vsak pol! Reksi mu poda tri desetice in gre mirno dalje z menoj.

Vesel je bil naš Joža vedno, v dobrih in slabih časih. Ponašal se je rad sè svojo močjo, in res je bil nenavadno krepak. Bil je tudi telovadnik, kar takrat ni bilo še kaj tako navadnega kakor dandanes. V telovadbi je tudi podučeval, kar mu je precej množilo dohodke. In ponašal se je tudi, zlasti v veseli družbi pri vinu sè svojim glasom. Pevci se dajó radi prositi, kujajo se radi kakor ženske in otroci, zlasti tenorji. Šavs je bil tudi tenor, a njega ni bilo nikoli treba prositi, da naj katero zapoje. Časi bi ga bil človek raji prosil, naj malo miruje. Glas njegov je bil krepak, a lep in prijeten ne tako, kakor se je njemu samemu zdel. Pel je najraje, kakor smo že rekli, narodne, „gorenjske“, in pa arije iz italijanskih oper. Njegova: La donna é mobile, ki jo je res pel s pravim italijanskim „ognjem“, zveni mi še zdaj po ušesih. V petji smo bili o tistem času malo razvajeni. Takega zbora niso menda Slovenci imeli ne prej ne pozneje na Dunaji. Dovolj, če rečem, da ga je

vodil, in kako vodil! — sam Davorin Jenko. Bili so lepi časi! Naj rečem o tem petji še nekaj besed.

Razen glasovitega „moškega pevskega društva“ ni bilo tačas pevskega zbora na Dunaji. Zdaj jih je kakor listja in trave. Tudi vseučiliščniki so pri svojih shodih le bolj tulili. Slovenci edini smo imeli svoje petje, izbrane in lepo ubrane glasove; pevce, ki bi bili lahko stopili na vsak oder! Večina njih počiva v grobu. Vorbei! Vorbei! Sploh se smé reči — in z nekim otročjim veseljem in ponosom poudarjam to resnico — da smo bili takrat Slovenci prvi med dijaki, dijaki „par excellence“ — meminisse iuvat. Zlasti na „Landstrasse“ ali Kostanjevici, kakor smo rekli, poznalo nas je vse, in sploh tudi rado imelo; samo po noči smo bili nekaterim malo preživi in preglasni. Tudi policija nas je dobro poznala, a rada nas ravno ni imela, ker smo ji dajali mnogo opravka. Vendar napačnega se ni nič godilo. Takrat si je vsak pošten človek nekako v čast štel, ako je bil pri policiji v černo knjigo zapisan. Zdaj je tudi to drugače, in ta prememba ni slaba. Moji tovariši so se skoraj vsi lahko ponašali, da so bili enkrat ali večkrat malo priperti — hudega se nobenemu ni nič storilo — uradniki so bili pametni. Mene je bilo skoraj sram, da me ni bila še nikoli ta čast doletela.

Torej — Slovenci smo bili tedaj na glasu junaki. Zlasti zaradi petja so se nam radi pridruževali tuji gosti, samo da so smeli. Ne samo dijaki, bili so tudi umetniki. Najslavnejša Rahlova učenca: Eisenmenger in Griepenkerl, zdaj profesorja na tukajšnji slikarski akademiji, bila sta naša vsakdanja gosta. Griepenkerl — nerodno ime, ki se slabo zлага sè samo osebo — pravi „plavolasi nemški mladenič“, tam notri iz Oldenburga doma — govoril je z nami slovensko in pel je časi sam tenor. Spominjam se poleg drugih tudi nekega Francoza v naši družbi; iz njegovih ust sem prvič slišal „marseillaiso“.

Ta naš pevski zbor je tedanjemu imetniku gostilnice „pri konji“ do bogastva pripomogel, kar mi je mož sam pozneje rekel. S konca je imel samo dvé sobici odperti; ko so pa naši pevci tija zašli, začelo je ljudstvo kar pritiskati, tako da je bil mož prav v zadregi. Odperl je potem sobo za sobo in kmalu je imel eno največjih in najbolj obiskovanih gostilnic.

Todà vernimo se k Šavsju. Če se ozrem v preteklost nazaj in začnem v duhu pregledavati versto svojih rojakov, kar jih je prišlo z menoj ali za menoj na Dunaj, koliko jih pogrešam, ki počivajo v preranem grobu! Nekaj jih tu v tuji zemlji leži, drugi so

prinesli iz Dunaja v svojo domovino smertni kal. In skoraj vse jih je pograbila strahovita morilka, pljučna tuberkuloza, imenovana tudi morbus Viennensis — dunajska bolezen. Dunajsko podnebje je videti posebno pogubonosno mojim rojakom. Jaz ne vem, ali se mi samo zdi tako, ali je res, da so mladi možje, katere je nam Dunaj umoril, bili skoraj najboljši, vsaj meni najljubši. Naštevaj jih ne bodem. Infandum, regina, iubes renovare dolorem! Tuberkuloza je zadavila tudi Šavs. In vendar je bil Šavs močan in širokopersen, kakor malo kedó. Človek bi bil mislil: s tem nič ne opravi to grozovito strašilo dunajskih prebivalcev.

Ne vem, kako je že bilo, da mi ni zadnje dni Šavs več časa prišel pred oči. Ko sva se zopet sešla, zapazil sem, da mož tako nekako čudno pokasluje. Takrat še nisem vedel, kaj je to, zdaj vém. Ne dolgo potem se mi prinese novica, da je Šavs v bolnici — umrl.

Bolelo me je, da ga še obiskati nisem mogel na smertni postelji. Prepozno! Vendar umrl ni brez prijateljske družčine. Rojaki so ga pridno obiskovali, kakor sem pozneje zvedel; posebno eden je bil skoraj vedno pri njem. Ta, vesel človek, pripovedoval mi je, kaki so bili našega Šavs zadnji trenutki. Vedno je terdil, da ga nič ne boli, samo malo slabega se čuti in mrázi ga. Le domóv, le domóv, k materi, tam se skoraj ozdravi! Prijatelj naj mu preskerbi vsega, česar treba za na pot — in potem, hajdi proti domu! In res, ne dolgo potem smo ga spremljali proti domu, proti južni strani — ali do doma ni prišel, matere svoje ni videl, pozdravil je ni:

O zlata mati, sprimi vas Bog.

Na persi stisnite sina. —

Oh tu je lepó, tu konec nadlog.

Minila je vsa bolečina! —

(Bolnik.)

2.

Kajetan Aumann! Gotovo se bode več mojih rojakov spominjalo tega čudnega moža. Ta in on poreče: O, jaz sem ga dobro poznal, in na misel mu pride ta ali ona burka, ki je v zvezi z njegovim imenom. Jaz pa mu pravim: Nič ga nisi poznal, prijatelj! Kar si ti poznal, to je bila sama lupina, do jedra mu nisi nikoli prišel. Ne ti ne drug nihče, kar jih zdaj živi, razen mene. Jaz sem ga poznal, meni se je bil razodel, pustil mi je pogledati v globočino svojega serca, in tu na dnu so se lesketali vsemu svetu nevidni dragi biseri.

Imenoval sem Aumanna čudnega človeka; to mi bo vsak pritegnil, kedor ga je poznal. Vse njegovo dejanje in vedenje, njegovo misljenje in govorjenje bilo je čisto nenavadno, časi tudi nekoliko posiljeno nenavadno, izvirno. Aumann je skoraj vedno nekako komedijo igral; tako da bi bil lahko v svojem zadnjem trenutku rekel z glasovitim Rabelais-jem: „Tirez le rideau, la farce est jouée“. Rodil se je in svoja mlada leta je preživel v Ljubljani, v slavno-znanem, izvirno krepkem Krakovem. Krakovo je bilo nekdam Ljubljančanu to, kar Dunajčanu Lerchenfeld. Kako je sedaj, ne vem. Kronika tega debelo zarobljenega predmestja bode gotovo še vedela mnogo pripovedovati o Aumannovih burkah. In tudi kronika gimnazije ljubljanske, ustna kronika, ne tista, ki jo vsako leto ravnateljji svetu podajajo v šolskem „programu“. Povejmo eno ali dve za zgled in poskušnjo. Ko jim je bil, menda v sedmem razredu, pokojni profesor Petruzzi dal za nemško nalogo „popis zime“, prinesel mu je Aumann originalno izdelano, ki jo je potem Petruzzi svojim učencem bral z veliko emfazo. (Bil je eden najduhovitejih mož.) Bila je pa naloga taka: 1. stran: der Winter! 2. stran: der Winter!! 3. stran: ja der Winter!!! — Petruzzi menda potem ni sedmošolcem nikdar več dajal enakih nalog.

Ko je bil nekdam pri prof. Melcerji iz zgodovine poklican (priden učenec ni bil), korači počasi iz klopi, kakor je bil navajen. Melcer mu zastavi vprašanje, menda iz sedemletne vojske. Aumann potegne uro iz žepa, ter začne preudarjati. Ko ga profesor vpraša, kaj to pomeni, odgovori mu Aumann, da mora vedeti, koliko ima še časa (bilo je že proti konci ure) da bode vedel, s kako obširnostjo naj odgovori na vprašanje. Potem stopi k „tabli“, vzame kredo, ter začne s strašnim patosom čertati po tabli in razlagati, kje in kako so bili v bitvi ti in ti polki razstavljeni, — in vname se boj, kanoni germé, da se zemlja trese, s kratka: učitelj in učenci so dobili sijajen popis neke bitve v pravem Shakespearjevem duhu. Ko je boj najbolj razsajal, pozvoni in Aumann je bil rešen!

Še eno! Kako je učil šolskega služabnika „manère“.

Proti koncu osmega razreda se Aumannu ni več ljubilo v solo hoditi. Ostal je torej doma. Ko ga ni bilo več časa v solo, pošlje ravnatelj slugo (teško, da bi bil zdaj še med živimi) k Aumannu, zakaj ga ni v solo, ako ne pride itd. Bilo je ob devetih zjutraj; Aumann je bil še v postelji, ko stopi sluga meni nič, tebi nič v njegovo sobo: „Gospod ravnatelj“... — „Marš vén!“ zagermi Aumann s svojim strašnim basom nad njim; „predno se

pride h komu na stanovanje, poterka se na vrata⁶⁶. Sluga se ponižno oberne in gre. Zdaj poterka. „Prosto!“ — „Gospod ravnatelj⁶⁶... — „Marš ven! ko se stopi v sobo, pozdravi se najprej⁶⁶. Sluga se zopet zasuče in otide. Zdaj poterka in vstopivši pozdravi: „Dobro jutro⁶⁶. — „Tako je prav! dobro jutro! Zdaj izmolite svojo molitvico!“⁶⁶ — „Gospod ravnatelj⁶⁶... itd. — „Že prav, hodite z Bogom⁶⁶!“ —

Dober človek je bil Aumann, a pod nosom si ni dal herbatii: gorje mu, kedor se ga je lotil z besedo, če ni bil ravno pri volji!

Vse je bilo rado v njegovi družini; ker on in dolg čas nista nikoli bivala skupaj; a prijateljev ni mnogo imel zaradi svojega neusmiljenega sarkazma. Z njim ni bilo dobro češnje zobati, če nisi hotel, da bi ti kosti v obraz letele.

A taka je bila le njegova vnanjost, kakoršno je svetu kazal. Serce njegovo je bilo mehko in plemenito, da jih je zdaj malo tacih na svetu. Samo en dokaz!

„Post tot discrimina rerum“ prišel je na Dunaj v sedanji „Josephinum“. Midva sva se kmalu seznanila. S prva sva se videla samo v družbi, pozneje sva se sama shajala, na mojem domu, ali pa v kavarni. Govorila in sanjarila sva do pozne noči. Spoznala sva, da sva si sorodna po duhu, samo da je bil on staréji, zreleji, bil je več izkusil. Neki večer, ko sva bila posebno gorka in „odpéta“, oberne se proti meni, stisne mi roko, nasmehne se mi tako čudno milo; ter mi reče z globokim čutom: „Tu di ti?“ Tako nespameten nisem, da bi pravil, kakošni so bili najini pogovori; naša sedanja mladina, tako trezna, tako praktična, vihala bi prevzetno nos o takih otročjih sanjarijah. Ideali se izpreminjajo s časom, in tako je menda prav! To pa vendar smem reči, da je Aumann poznal in umel svojega Shakespearja, kakor ga ni sam Gervinus, ki je spisal nekaj debelih učenih knjig o njem. Kar sem jaz takrat samo čutil in slutil, to je on pripovedoval z jasno besedo. Kolikokrat sem si mislil: Zakaj ta človek ne piše! Bog vé, kaj se je zgodilo z njegovo ostalino? Lén je bil res Aumann, pisati se mu ni ljubilo — tudi v tem sva bi bila podobna — vendar ne morem prav verjeti, da bi ne bil nikoli nič na papir vergel. Saj ima najpametnejši človek časi svoje slabe ure. Zlasti rad bi vedel, kaj je z njegovo tragedijo „Brutus“; govoril je o njej, kakor da bi bila gotova; samo da ne vem, ali samo v glavi, ali tudi na papirji. Kar mi je časi pripovedoval iz njé, bilo je kar naravnost genijalno. Dà, genijalen človek je bil Aumann, da jaz ne vem, s kom naj bi ga primérjal. Imel sem v življenji prilike dovolj govoriti z duhovitimi možmi in ženami,

ali toliko genijalnosti, toliko globokoumja nisem našel pri nikomur. In toliko prave zgovornosti, in toliko poezije! Ko je pravil, kako se je ločil od svoje sestre — bila je, če se ne motim, ena izmed prvih domorodkinj v Ljubljani — to ga je bilo treba slišati, ali slišal sem ga samo jaz! —

Toda, kaj sem hotel praviti? Kako je Aumann nekdaj pokazal svoje dobro serce. Dolga povest, blagovoljni bralec naj bode poterpežljiv!

(Konec prih.)

S.

K o z n i č a n j e.

Pismo prijatelju.

(Dalje.)

Ko so se bili tako razverstili, domislili so si še neke nedostatnosti. Precej za cerkvijo se namreč pot močno zavija za hrib, ki stoji tik nje, in Koznika ne vidiš prej, kakor da si že sredi njega. Ali Kozničanje so premeteni ljudje. „Gosposki vozovi derdrajo kakor blisk in vse bi lahko zamudili“, dejali so ter postavili na ovinek za stražo dva dečaka, ki pa naj bi hitro planila v versto nazaj, kadar zagledata voz. Tako se je tudi zgodilo. Paglavca bliskoma skočita z ovinka in na vse gerlo zakričita: „Že gredó, že gredó“. In v resnici so vsi kmalu slišali, kako močno je derdralo. Možnarji so počili in v zvoniku so začeli fantje poterkevati na tista dva klobučkasta zvona. Očetu županu, ki so stali prvi na krilu, prikazala se je na lici tanka rudečica, ko sta dečaka švignila v versto nazaj. Ali ko so počili možnarji in se je pričelo tisto praznično poterkavanje, tedaj so se pogumno obrnili proti pevkam in dejali: „Nu, dekleta, sedaj pa zapojte“!

In té so zapele.

Ko pa so oče župan presodili, da mora voz že prav blizu biti, dejali so zapovedujočim glasom: „Sedaj pa pokleknilimo“!

In vsi so poklekneli ter v svetem strahu pričakovali voza.

Le-ta pa se počasi priziblje izza vogla. Ali to ni gosposka kočija in vprežena nista iskra vranca.

To je Keržanovega Janeza voz, napolnjen z lonci in vleče ga resasta kljusa njegova. Janez počasi peš poleg voza korāči.

To pa je Kozničanom že preveč. Vse mahoma plane na ubozega lončarja, stare ga in zmane, njega in njegovo lišajevo kljuso ter razmeče in pobije lonce. — Oče župan so tedaj nekoliko branili, ali to le zato, ker je moralo biti: kajti tako se spodobi vaškemu glavarju. Na tihem pa so si dejali: „Le dobro ga stresnite“!

Najbolj pa so se menda fantje odlikovali. Ko so videli, da so se ženske s tako silo zapodile v voz ter prevračale in pobijale lonce, tedaj so oni, ki so poterčavali, z nizkega zvonika kar na tla poskakali ter pokončali in pohodili, kar so bile ženske še pustile.

Da je ravno lončarja zadela ta nezaslužena čast, to pa je bila tako.

Pot proti ovinku malo visi in lončar je zapodil kobilico, da bi ji ne trebalo preveč voza zadržavati in da ji ne bi silil široki komat čez glavo. Mlada stražnika je pa kar pogrelo, ko sta od daleč zagledala prašec se voz in nista mogla počakati, da bi videla, je li pravi ali ne. Pa saj tudi nista vedela na kakošnem vozu se bodo pripeljali in kočije še nikedar videla nista. In kedó drug bi se danes tod vozil, ko je ves Koznik doma.

Potem pa se je še daleč okrog pravilo o ti hrabrosti in še se pravi.

Govori pa se, da so sedanji kozniški fantje mnogo slabši od tedanjih. Kader pridejo po noči sosedje na vas, takrat izginejo vsi naši junaki in zlezejo na tisti hrib, ki stoji za cerkvijo. Tu posedejo po parobkih, upró komolce ob koléna ter milo zró tija dolí v vas, v svojo vas, po kateri pa vriskajo in pojó tuji fantje. In ko le-ti otidejo, tedaj se šepeta od parobka do parobka: „Ni jih več“. Potem pa vstanejo ter se tiho vernejo v vas.

Če pa jim ni potreba lesti v hrib, zberó se sredi vasi ter zapojó tisto svojo:

„Kozniški fantje, možjé,

To smo ljudjé;

Imamo težke možnje,

Pa lahke peté.

Cóp, cop, cop, cóp, cop, cop, cóp“.

O dekletih nič kaj ne vem. Kader gredó iz cerkve, ali v cerkev, tipa sosedá sosedí krilo, predpasnik in ruto, če je kaj „močno blagó“. Ali to je povsodi tako, ne samo v Kozniku.

Posebno na glasu so v Kozniku pevke. Čvetero jih je. Perva poje „naprej“, druga „povzdiguje“, tretja in četerta pa „pomagati“. Pojo pa samo takrat, kader je ob nedeljah maša v Kozniku (Koznik je namreč podružnica). Videl in slišal sem jih preteklo nedeljo, ko je bil tukaj „bob“. Vse štiri so spenjale vratove, kimale z glavami in tolkle z nogami ob tla ter jo počasi rezale za Kolišnikovim Lovretom, ki jim je na harmoniko delal (ti se čudiš, ali resnica je). Ženicam po cerkvi so pa kar solze igrale v očeh, tako „lepo“ je bilo.

Še nekaj ti povem o tisti maši.

Ko so „gospod“ prišli na prižnico in bi imeli ravno evangelije brati, so se pa spomnili, da so bili molitveno knjžico pustili v zakristiji. Cerkovnik kmalu zapazi njih zadrego, skoči izpred oltarja, kjer je ravno „sveče ugašal, plane v zakristijo in zgrabi bukvice, lomasti potem proti prižnici, preverne tisto staro Čamernikovo Uršo, pohodi zali Krivinčevi Lenčki perste na nogi, a naposled vendar srečno prikobacă do prižnice. Vstopi se tik nje, nagne glavo nazaj, postavi se na perste in stegne roko ter podá gospodu knjžico. Čemu bi še hodil po stopnicah, ker se je gospodu mudilo in je prižnica nizka, on pa velik.

Možje pametno gospodarijo in ga tudi pridno pijó (siromaštvo v resnici ne tare Kozničanov). In zakaj bi tudi pili vodo, ker imajo, da lahko pijó vino, ki je dobro in zdravo, „voda pa še za čevlje ni pridna“. Posebno velike gostije napravijo, kader je „bob“. Takrat cele štiri dni samo jedó in pijó. Pervi dan, v nedeljo, imajo le domači boljšo južino. Drugi dan povabijo vse tiste, ki jim hodijo na dni delat. Tretji dan pridejo sorodniki, in najemniki počivajo. Četerti dan se pa vsi skupaj gostujejo.

Tako se praznuje „bob“ od kar Koznik stoji. Tako so ga praznovali očetje sedanjih Kozniških mož očetov, in tako ga bodo praznovali otroci sedanje Kozniške mladine otrok in teh otrok otroci, dokler bode Koznik stal.

In prav je tako.

Ivan K.

(Konec prih.)

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gold. za vse leto, 2 gold. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, VIII., Lange Gasse 44.
